

ANGOR TUMANI ETNOGRAFIK ZAMONAVIY ASPEKTLARIDA TARIXIY VA ZAMONAVIY ASPEKTLAR.

Abduraxmonova Sitora Azamatovna

O'zbekiston Respublikasi Surxondaryo viloyati

Termiz davlat universiteti o'zbek filologiya fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Surxondaryo viloyatining janubiy qismida joylashgan Angor tumanida uchraydigan etnografik hodisalar, ularning tarixiy ildizlari hamda zamonaviy davrdagi ko'rinishlari tahlil qilinadi. Mahalliy urf-odatlar, kiyim-kechak, xalq og'zaki ijodi va marosimlar asosida tarixiy taraqqiyot va zamonaviy o'zgarishlar o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Angor tumani, etnografizm, xalq og'zaki ijodi, an'ana, urf-odat, zamonaviylik, tarixiylik.

Kirish

Angor tumani — Surxondaryo viloyatining eng qadimiy va madaniy jihatdan boy hududlaridan biridir. Uning aholisi asosan o'zbeklar bo'lib, bu yerda tojik, turkman, qozoq kabi millat vakillari ham yashaydi. Tuman aholisi o'zining boy madaniy merosi, urf-odatlari va an'anaviy marosimlari bilan ajralib turadi. Bu urf-odatlar va ijtimoiy hayotda o'z aksini topgan etnografizmlar — ya'ni xalqning kundalik hayotida shakllangan, tilda va amaliyotda namoyon bo'ladigan milliy o'ziga xoslik belgilari — tarixiy taraqqiyot va zamonaviy o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq.

Angor ijtimoiy-iqtisodiy tuman bo'lib, o'zining tarixiy merosi va madaniy an'analari bilan ajralib turadi. Bu hudud doirasida amalga oshirilgan etnografik tadqiqotlar asosan, xalq hayoti, urf-odatlari, mehnat faoliyati kiyim-kechaklari va boshqa madaniy jihatlarini o'rganishga qaratilgan. Angor tumanining etnografik xarakteristikasi nafaqat o'tmishdagi balki bugungi kundagi rivojlanayotgan zamonaviy o'zgarishlar va yangiliklar bilan ham chambarchas bog'liq. Tarixiy va zamonaviy aspektlarning o'zaro bog'liqligi, bu hududdagi madaniy, ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Tarixiy Aspektlar

Angor tumani Surxondaryo viloyatining markaziy qismida joylashgan bòlib, tarixan òzining qadimiy òtroq madaniyat bilan mashhurdir. Bu hududda arxeologik qazishmalar davomida topilgan materiallar, asosan, erkin yer xòjaligi va hunarmandchilikni rivojlantirilgan qadimiy insonlar qiyofasini tasvirlaydi. Ushbu yirik etnografik meros, shuningdek milliy an'analar ,urf-odatlar va xalq mehnatining òziga xos xususiyatlarini saqlab qolgan.

Etnografik tadqiqotlar, xususan. Angor tumanining bosh qishloqlarida, aholining òzaro muloqotini, turmush tarzini yashash sharoitlarini va ijtimoiy tuzilmasini aniqlashda juda katta ahamiyatga ega.

Tarixiy jarayonlar kontekstida, Angor tumanidagi etnografik xususiyatlarning rivojlanishi, asosan, O'rtasiy hududining qishloq xòjaligi, hunarmandchilik va savdo yo'llari bilan bog'liq bòlgan òtmishdagi aloqalaridan darak beradi.

Tumanning tarixiy jihatdan ajralib turadigan elementlaridan biri, shubhasiz xalqning yer bilan bog'liq turmush tarzidir. An'anaviy hunarmandchilik, masalan, ipakchilik va gilam to'qish ,do'ppilar, bosh kiyimlar, o'zgacha naqshlar va bezaklar tuman aholisining estetik tafakkurini hamda kundalik hayotini aks ettiradi.

Masalan: Chilla so'zi O'zbek tilining izohli lug'atida manosi 40 kun 1-yillik eng issiq yoki eng sovuq qirq kuni, chilla kirdi, chilla chiqdi. Yana bir manosi kelin-kuyovda yoki chaqaloqlarda chilla saqlanadi. (S.Karomad)

Zamonaviy Aspekt

Bugungi kunda Angor tumanida bo'layotgan ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlar, uning etnografik xarakterga ta'sir qilmoqda yanada kengaytirmoqda, yangilanmoqda. Hududda so'nggi yillarda yuz bergan urbanizatsiya va infratuzilmadagi o'zgarishlar,

qishloq xo'jaligida texnologik yangiliklar va savdo- sotiqning zamonaviy tarmoqlari mahalliy madaniyatga yangi o'lchovlar kiritmoqda, shuningdek, globalizatsiya jarayonlari ham angorliklarning kundalik hayotiga ta'sir ko'rsatmoqda. Hozirgi kunda o'zbek milliy kiyimlari va an'analari zamonaviy modaga moslashmoqda. Xalqaro moda industriyasiga bolgan qiziqish va internetning keng tarqalishi,

Angor tumanidagi kiyim-kechak madaniyatining zamon bilan hamnafas bo'lishida o'z o'rnini topmoqda.

Zamonaviy etnografik holatni tahlil qilganda, Angor tumanining yangi avlodi global madaniyat bilan integratsiya qilishga intilayotganini ko'rish mumkin. Bu o'z navbatida, mahalliy urf-odatlarining saqlanib qolishiga, lekin, ularga yangi estetik va funksional elementlarning qo'shilishiga olib kelmoqda. Xalqaro sayohatchilik va turistlar oqimi ham Angor tumanining tarixiy va madaniy xususiyatlariga bo'lgan e'tiborni yanada kuchaytirgan Angorliklar, o'zining an'anaviy mehnat faoliyatlarini va amaliy san'atlarini global bozorga chiqarish orqali o'zining iqtisodiy ahvolini yaxshilashga intilmoqda.

Tarixiy va Zamonaviy aspektlarning o'zaro bog'liqligi

Tarixiy va zamonaviy aspektlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ular angor tumanining madaniy va ijtimoiy rivojlanish jarayonida muhim o'rin tutadi.

Tarixiy o'zgarishlar, masalan, mehnat resurslarining taqsimlanishi, ishlab chiqarish jarayonlari va xalqning turmush-tarzigiga bo'lgan ta'sir, bugungi kunda ham ijtimoiy va iqtisodiy munosabatlar orqali o'z aksini topadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar, kommunikatsiyalari va globallashtirish jarayonlari, Angor tumanidagi etnografik elementlarga yangiliklar kiritmoqda, ammo bularning barchasi, avvalo an'anaviy qadriyatlar va urf-odatlarini saqlab qolish yo'li bilan amalga oshirilishi kerak.

Angor tumanidagi etnografik izlanishlar tarixiy va zamonaviy o'zgarishlarning sintezini tashkil etadi. Ushbu jarayonlarning har biri, o'z navbatida mahalliy aholi bilan o'zaro aloqada bo'lib, ularning umumiy dunyoqarashini tushunish va qog'ozga tushurishdan iborat. Etnografik tadqiqotlar, zamonaviy o'zgarishlarni chuqur tahlil qilish orqali angor tumanining madaniy evolyutsiyasini, uning tarixiy ildizlarini va zamonaviy holatini birlashtirishga imkon yaratadi.

Tarixiy aspektlar

Angor tumani hududi qadimdan turli xalqlar va madaniyatlar chorrahasi bo'lib kelgan. Bu yerda qadimgi sug'diylar, baqtriyaliklar, keyinchalik esa turkiy qabilalar yashagan. Shuning uchun bu hududda shakllangan etnografizmlar o'zida turli tarixiy davrlar madaniyatini aks ettiradi.

Misol uchun:

- **Kiyim-kechak:** Qadimgi davrlarda Angorda erkaklar do'ppi, belbog' va yaktak kiygan, ayollar esa atlas, adras va parchin matolardan tikilgan liboslar bilan ajralib turgan. Hozirgi kunda bu kiyimlar asosan to'y yoki bayramlarda, madaniy tadbirlarda kiyiladi, ammo ularning shakli va bezaklarida tarixiylik saqlanib qolgan.
- **Marosimlar:** Ko'hna "beshik to'yi", "sunnat to'yi", "kuyov salom" kabi marosimlar tarixan mavjud bo'lib, ularning ayrim jihatlari zamonaviylik bilan boyitilgan. Masalan, ilgari sunnat to'yida faqat milliy cholg'ular chalinsa, hozirgi kunda estrada musiqasi bilan uyg'unlashgan holatda o'tkaziladi.

Zamonaviy aspektlar

So'nggi o'n yilliklarda globallashuv, internet va migratsiya jarayonlari tufayli Angor tumanida ham etnografik hodisalarda muayyan o'zgarishlar yuz berdi. Ammo bu o'zgarishlar an'anaviy qadriyatlarni to'liq yo'q qilmay, aksincha, ularni yangi sharoitlarga moslashtirdi.

- **Tillar aralashuvi:** Yoshlarda rus va ingliz tillarining kirib kelishi natijasida xalq og'zaki ijodida va suhbatlarda yangi iboralar paydo bo'lmoqda, ammo bu holat ham tuman folklorida zamonaviylikning bir shakli sifatida namoyon bo'lmoqda.

- **To‘y marosimlaridagi o‘zgarish:** Oldin to‘ylar bir necha kun davom etgan bo‘lsa, hozir qisqa, ixcham shaklda, zamonaviy texnologiyalar — video, fotosuratlar bilan uyg‘un holda o‘tkazilmoqda.
- **Internet va madaniy meros:** Yoshlar orasida TikTok, YouTube orqali milliy raqslar, urf-odatlar, milliy taomlarni targ‘ib qilish holatlari ortmoqda. Bu holat milliy merosni saqlab qolish va uni dunyoga tanitishning zamonaviy shakli sifatida ko‘riladi.

Xulosa

Angor tumanidagi etnografik meros — xalqning boy tarixiy xotirasi va madaniyati mahsulidir. Ular nafaqat o‘tmish bilan bog‘liq, balki zamonaviy davrda ham turli ko‘rinishlarda yashab kelmoqda. Etnografizmlarning bu uzviy davomiyligi milliy o‘zlikni saqlash va rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Shu bois, Angor tumani misolida milliy qadriyatlar va zamonaviylik uyg‘unligini o‘rganish dolzarb ilmiy-ijtimoiy masaladir.

Foydaliniqlan adabiyotlar:

- 1.O‘zbek tilining izohli lug‘ati 2020 yildagi 5 jildidan.
- 2.O‘zbek tilining izohli lug‘ati 1981 yilda yozilgan 2 jildidan.
- 3.Aspekt so‘zining ma‘nosi O‘zbek tilining izohli lug‘ati 2020 yildagi O‘zbek tilining izohli lug‘ati 2020 yildagi “O‘zbekiston” nashryoti Toshkentda ishlab chiqilgan 2 nashri 109 betdan olingan.

